

УДК 811.112.2'3:636.09(083.7)

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.30.23>

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES OF GERMAN VETERINARY TERMINOLOGY

Хауха Ю.О.,

orcid.org/0009-0004-0123-1035

*студентка II курсу магістратури гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

Ольховська Н.С.,

orcid.org/0000-0002-7678-6885

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології і перекладу
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

У даній статті представлено лінгвістичний аналіз німецької ветеринарної термінології, описано її особливості та охарактеризовано способи словотвору. Це дослідження має на меті представити лінгвістичний аналіз німецької ветеринарної термінології та зосереджується на історичному розвитку німецької ветеринарної термінології та її особливостях. Німецька ветеринарна термінологія формувалася та розвивалася разом із тваринництвом протягом століть. Слова грецького походження позначали різні органи, хвороби та діагнози. Слова латинського походження часто зустрічаються в анатомії та фізіології тварин. У статті розглядається питання детермінізму та його зв'язку з номенклатурою та термінологією ветеринарної науки. Вивчили вузькоспеціальні терміни, які відповідають сучасним вимогам науково-технічної термінології оскільки вони займають особливе місце в термінології та загальноживаній лексиці, які завжди взаємопов'язані. У статті розглядається класифікація, структурна характеристика та функції ветеринарної термінології. В статті також розглядається питання термінологічного стандартизації ветеринарної мови в Німеччині. Спрощення та уніфікація термінології мають важливе значення для ефективної комунікації між фахівцями, а також для запобігання можливих недорозуміннь у лікуванні та діагностиці тварин. Німецька ветеринарна термінологія відображає ситуацію у відповідних науках і сільському господарстві Німеччини, однієї з найрозвиненіших країн світу. Терміни, які використовуються у цьому контексті, детально вивчені та відзначаються високою точністю та узгодженістю. Результати цього дослідження є цінними для вивчення німецької лексики та німецької ветеринарної термінології в інших окремих країнах. Це допоможе краще зрозуміти можливі функції окремих слів-термінів, що вживаються в контексті ветеринарної термінології. Усе це підкреслює важливість дослідження ветеринарної термінології для покращення спілкування та розвитку сучасної ветеринарної науки, яка впливає на здоров'я та добробут тварин, а також на людей через продукцію тваринного походження та взаємодію з домашніми тваринами.

Ключові слова: термін, термінотворення, ветеринарна лексика, ветеринарна медицина, хвороби, тваринництво.

The article presents a linguistic analysis of German veterinary terminology, examines the origin of German veterinary terminology, describes its features and characterizes word formation methods. The focus is on the definition and nomenclature of these terms, as well as their relationship to technical terms. This study aims to present a linguistic analysis

of German veterinary terminology and focuses on the historical development of German veterinary terminology. German veterinary terminology has been shaped and developed along with animal husbandry over the centuries. A range of Greek-origin terms has been utilised to refer to organs, diseases and diagnoses. Words of Latin origin commonly feature in animal anatomy and physiology. This article examines the question of determinism and its connection with nomenclature and terminology. Highly specialized terms should be systematically studied, as they occupy a special place in terminology and commonly used vocabulary, which are always interconnected. This article deals with the classification, structure and functions of veterinary terminology. Moreover, it discusses the need for standardised terminologies in the field of veterinary science in Germany. Consistent terminologies are critical for successful exchange of information among experts and minimising the chance of incorrect treatment or diagnosis of animals. German veterinary terminology reflects the situation in the relevant sciences and agriculture in Germany, one of the most developed countries in the world. The terms used in this context have been extensively researched and are characterised by high precision and consistency. The results of this study are valuable for the study of German vocabulary and German veterinary terminology in specific countries. It will help to better understand the possible functions of certain words-terms used in the context of veterinary terminology.

Key words: term, term formation, veterinary vocabulary, veterinary medicine, diseases, animal husbandry.

Постановка проблеми. Німецька ветеринарна термінологія (наразі налічує близько 170 000 медичних і ветеринарних термінів, у тому числі 80 000 назв ліків, 10 000 назв частин тіла та 6000 назв хвороб) є підсистемою загальнонаціональної літературної мови. Сучасна німецька ветеринарна термінологія формувалася протягом століть і розвивалася разом із тваринництвом, саме тому необхідно постійно аналізувати склад та структуру цієї фахової мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термінологія – це мовне значення понять, що входять до понятійної системи певної спеціалізованої галузі знань [4, с. 105]; термінологічними питаннями займалися такі мовознавці, як Г. Винокур, А. Реформатський та О. Ахманова. В українському науковому просторі німецька термінологія тваринництва була предметом дисертації І. Котеленець [4]; Н. Ольховська структурно-семантичні особливості німецької та англійської екологічної терміносистеми [5]; М. Дмитрук присвятив своє дослідження формуванню української ветеринарної термінології; М. Козловський та М. Козловська працювали над термінологією української ветеринарної професії [4, с. 105].

Методологія та методи дослідження. Під час роботи використовувались методи і прийоми лінгвістичного аналізу, які передбачають комплексний аналіз зібраного мовного матеріалу. За допомогою методу дескриптивного аналізу було інвентаризовано одиниці мови і пояснено особливості їх будови та функціонування в мовному середовищі. Також в роботі використано структурно-семантичний метод для виявлення системних відношень, виділення семантично об'єднаних класів ветеринарної лексики, лексико-семантичних та тематичних груп. За допомогою дедуктивного та індуктивного методів було зроблено висновки щодо результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу. Ветеринарна лексика є однією з частин словникового складу мови, що найшвидше розвивається, що пов'язано

зі стрімким розвитком ветеринарної науки та міжнародною науковою інтеграцією в цій галузі знань. Усе це підтверджує важливість проблеми термінології на сьогодні та необхідність її вивчення.

Основною причиною дослідження корпусу мовного матеріалу є зацікавленість сучасного мовознавства у вивченні окремих терміносистем з метою визначення загальних закономірностей їх розвитку, нерозробленість багатьох теоретичних і практичних питань загального та спеціального термінознавства, пов'язаних зі змістом і функціями термінологічних одиниць, а також недостатня кількість досліджень термінологічних одиниць, що існують у галузі ветеринарної науки.

Сферою існування ветеринарної медицини та становлення є наукова та навчальна ветеринарна література. Слід зазначити, що майже всі терміни, які використовуються у сфері ветеринарної практики, входять до наукового ветеринарного словника, тоді як не всі доктринальні терміни відображені у спеціальних ветеринарних документах [8, с. 371].

Сьогодні сучасні дослідники детально вивчають процеси становлення та розвитку ветеринарної термінології, лексико-семантичні особливості ветеринарної термінології та функціональні особливості ветеринарних текстів, а також пропонують типології ветеринарних терміносистем та описують методологічні підходи до їх вивчення. У науковій сфері активно створюються і паралельно функціонують різні дефініції для вираження тотожних понять, які мають різне значення і можуть доповнювати одна одну. Це стосується і мови ветеринарної медицини. Синоніми використовуються майже в усіх галузях клінічної медицини, особливо в назвах хвороб та їхніх симптомів і (частково) у фармакології.

Важливою особливістю ветеринарної лексичної системи є її різноманітність. Вона включає характерні морфологічні утворення і процеси на різних стадіях розвитку тваринного організму в нормі і патології; хвороби і патологічні

стани тварин, їх перебіг і форми прояву; збудників і переносників хвороб; хірургічні втручання і хірургічні операції; організаційні форми, прилади, інструменти та інші технічні засоби надання лікувально-профілактичної допомоги тваринам.

Специфіка спеціалізованої підмови ветеринарної медицини відображається у виборі термінотворення з усіх мовних засобів, наявних у цій мові [2, с. 20].

Основною причиною дослідження цього корпусу мовного матеріалу є інтерес сучасного мовознавства до вивчення окремих термінологічних систем з метою визначення загальних закономірностей їх розвитку, нерозробленість багатьох теоретичних і практичних питань загального та спеціального термінознавства, пов'язаних зі змістом і функціями термінологічних одиниць, термінологізація, зумовлена недостатністю досліджень існуючих термінологічних одиниць.

На лексико-семантичному рівні синонімічні ветеринарні терміни можна поділити на еквівалентні та інтерпретаційні за ознакою тотожності чи відмінності. До першого типу синонімів відносить дослідник Ю.Г. Рожков. Цей тип синонімів є звуковим комплексом, у якому одна мотивуюча ознака відтворюється і закріплюється різними коренями слів або словотворчими 7 елементами з однаковим або близьким значенням [8, с. 373]. На його думку, другий тип синонімів відображає ознаки різних мотивів у звуковому оформленні [8, с. 374].

Перш ніж перейти безпосередньо до аналізу термінології ветеринарної підмови, слід наголосити, що ветеринарна термінологія є одним з особливих шарів лексики і відрізняється від загальноживаних слів особливостями своїх структурних, семантичних, словотвірних і стилістичних особливостей, займаючи таким чином особливе положення в лексичній системі мови [3, с. 3]. Ветеринарна термінологія – це унормована система дефініцій, що ґрунтується на відношеннях між названими поняттями, які виявляються під час комунікативно-пізнавальної діяльності в цій науковій галузі.

Термін – це слово або підслово, яке має спеціальне значення, виражає і формує спеціальне поняття, що використовується в процесі розпізнавання і засвоєння наукових і професійних об'єктів та їхніх відношень [6, с. 50]. На думку Є.Ф. Скороходька, значення терміну визначається, з одного боку, особливостями даного класу предметів, з іншого боку, позицією цього терміну в системі мови і можливістю доведення до свідомості поняття цього класу предметів, під якою слід розуміти співвідношення між формою терміну і особливостями класу предметів [9, с. 34].

При визначенні поняття «термін» лінгвісти наголошують на структурно-морфологічних властивостях лексичних одиниць терміносистеми, вказуючи, що вони можуть бути однозначними та багатозначними одиницями іменного та дієслівного характеру, односкладовими та багатоскладовими одиницями, високою інформативністю, компактністю та розпливчастістю, короткими заміниками детального опису та визначення споріднених понять, що підкреслюють специфічність об'єкта. Слід зазначити, що кожне визначення терміна поділяє думку про те, що він містить такі ознаки, як зв'язок з поняттями, реаліями, предметами та явищами певної галузі, яку він репрезентує.

Завдяки своїм структурним особливостям більшість термінів старшого покоління є похідними. Більшість з них є фразеологізмами, які також є термінами, утвореними різними способами словотвору (суфіксами, префіксами, складними словами).

Таким чином, ветеринарні терміни за структурною характеристикою можна класифікувати таким чином:

1) прості (складаються з одного слова): *Endemie* – ендемія, *Larve* – личинка, *Huf* – копита;

2) складні (складаються з двох слів): *Trächtigkeituntersuchung* – обстеження на вагітність, *Vogelgrippe* – пташиний грип, *Wurmbefall* – інвазія черв'яків;

3) терміни-словосполучення (складаються із кількох компонентів):

– прості словосполучення, тобто «синтаксично організовані і семантично цілісні сполучення двох повнозначних слів, які виражають єдине складне значення» [4, с. 8]: *Blauer Fleck* – синяк, *Offener Bruch* – відкритий перелом., *Weißes Fieber* – біла гарячка;

– складні словосполучення, які є результатом поширення: *Chronische Atemwegserkrankung* – хронічне захворювання дихальних шляхів, *Infektiöse Bronchitis der Hühner* – інфекційний бронхіт курей.

В силу історичних обставин терміни та словотворчі елементи латинсько-грецького походження широко використовуються в більшості мов світу. Такі мови називають інтернаціональними. Найбільш систематичного і всебічного розвитку інтернаціональні мови набули у ветеринарній медичній термінології.

Таке явище як скорочення або аббревіатури також досить поширене у ветеринарії. В науковій літературі виділяють, як правило, чотири моделі утворення аббревіатур: ініціальна аббревіація, усічення,

стягнення, змішана аббревіація. Для сучасної ветеринарної термінології на матеріалі німецької мови характерні такі типи аббревіатур:

1. Однозначні скорочення: *C (Chirurgie) – хірургія, P (Pathologie) – патологія, R – (Radiologie) – радіологія.*

2. Двозначні скорочення: *AB (Antibiotikum) – антибіотик, BT (Bluttest) – аналіз крові, BB (Blutbild) – гемограма.*

3. Тризначні скорочення: *AKB (Arterieller Kreislauf) – артеріальний кровообіг, VNS (Vegetatives Nervensystem) – вегетативна нервова система, FIV (Felines Immundefizienz-Virus) – вірусний імунodefіціт.*

4. Чотиризначні скорочення: *LKZB (Leukozytenzahl im Blut) – кількість лейкоцитів у крові, EDUD (eating, drinking, urinating and defecating) – прийом їжі і рідини, сечовипускання і дефекація в нормі.*

Не менш важливу роль у процесі перекладу відіграє семантична природа ветеринарної медичної термінології. Проблема семантичної термінології в основному полягає у встановленні відповідності між термінами та відповідними їм поняттями.

Перш ніж розглядати значення ветеринарного терміна, необхідно визначити його словникове значення. В.С. Виноградов визначає, що лексичне значення слова – це «предметно-матеріальний зміст, який утворюється за граматичними законами даної мови і є елементом загальної семантичної системи лексики цієї мови».

Лінгвісти, визначаючи поняття «термін», наголошують на структурно-морфологічних характеристиках лексичних одиниць термінологічної системи, які можуть бути одиницями номінативної та дієслівної природи, як моносемантичними, так і полісемантичними, їхній інформативності, компактності та чіткості, лаконічності як альтернативи детальним поясненням і визначенням понять. Слід зазначити, що кожне визначення терміна поділяє думку про те, що він включає в себе такі ознаки, як зв'язок з поняттями, реаліями, предметами та явищами певної галузі, яку представляє термін.

До сучасної науково-технічної термінології висувають кілька вимог. Найважливіші з них такі:

1) термінологія повинна відповідати правилам і нормам даної мови;

2) термінологія повинна бути системною;

3) термінологія повинна бути зрозумілою; кожному терміну зіставляється чітке, індивідуальне визначення, яке фокусує увагу на відповідному понятті;

4) терміни відносно незалежні від контексту;

5) термін не повинен бути багатозначним (тут слід уточнити важливий момент);

6) термін не містить синонімів, які перешкоджають взаєморозумінню;

7) термін нейтральний у плані вираження, але тут правильніше говорити про силу тих чи інших семантичних елементів, а не про значущість терміна або виразу [3, с. 12–13].

Для ветеринарної термінології характерні такі ознаки: наявність дефініцій, максимальна абстрактність, моносемія, відсутність експресивності чи емоційного забарвлення, стилістична нейтральність, співвідношення зі спеціальними поняттями та логічність.

Висновки. Німецька ветеринарна термінологія відображає сучасний стан німецької науки та сільського господарства. Відповідна термінологія добре розвинена і характеризується відносно високою точністю використовуваних термінів. Результати цього дослідження є особливо цінними для вивчення німецької лексики та німецької ветеринарної термінології. Воно допоможе краще зрозуміти можливі функції певних слів/термінів, що використовуються в контексті ветеринарної термінології.

Відповідно до проведеного аналізу можна зробити висновок, що ветеринарна лексика – це лексика ветеринарної галузі, яка використовується для спілкування в різних ситуаціях та в наукових дослідженнях, пов'язаних з ветеринарною медициною. Особливості ветеринарної лексики є предметом дослідження багатьох науковців.

Отже, можна зробити висновок, що поняття ветеринарної термінології є дуже новим, значною мірою через те, що ветеринарна медицина як наука сформувалася наприкінці 19 – на початку 20 століття. Ветеринарна термінологічна система поповнилася новими термінами і тому потребує більш ретельного вивчення. Для того, щоб адекватно відтворити оригінальний термін українською мовою, слід звернути увагу на його структурні та семантичні особливості при перекладі. За структурною класифікацією більшість ветеринарних термінів є похідними та складними. Найпоширенішими способами перекладу ветеринарних термінів є транскодування, калькування, транспозиція та описовий переклад.

Характеризуючи структуру ветеринарної термінології, було виявлено, що її можна поділити на прості, складні та алегоричні терміни. Ще однією особливістю ветеринарної термінології є використання синонімів та близьких за значенням слів.

Отже, можна зробити висновок, що ветеринарна термінологія включає в себе термінологію, яка використовується у сфері ветеринарної практики та наукових досліджень,

пов'язаних з ветеринарною медициною. Сучасні лінгвісти вважають, що особливостями ветеринарної термінології є, насамперед, її різноманітність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амеліна С.М. Особливості перекладу ветеринарної лексики з німецької та англійської мов українською. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Філологічні науки»*. 2015. С. 130–135. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2023).
2. Боцман А.В. Структурно-семантичні та прагматичні особливості фармацевтичних текстів (на матеріалі англійських інструкцій до вживання лікарських препаратів) : автореферат. Київ, 2006. 20 с.
3. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи терміноутворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти, 2000. 218 с.
4. Котеленець І.В. Про особливості синонімів у термінології тваринництва німецької мови. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Германська філологія»*. 2000. № 84. С. 101–107.
5. Ольховська Н.С., Худжіна Ю.В. Структурно-семантичні особливості німецької і англійської екологічної терміносистеми. *Міжнародний філологічний часопис*. 2016. № 257. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Filol/article/view/11203> (дата звернення: 29.09.2023)
6. Павлова О.І. Основи термінознавства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Рівне : Волинські береги, 2011. 200 с.
7. Пилипенко О.П. Історичний огляд формування німецької ветеринарної лексики з аналізом її словотворчих формантів. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного ун-ту*. 2016. № 215. С. 110–117.
8. Рожков Ю.Г. Термін та термінологія. Ветеринарна лексика. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1(40). С. 371–386.
9. Скороходько Е.Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу). 2006. 98 с.